

УДК 342.9

*С. В. Щербак, канд. юрид. наук, доцент кафедри кримінально-правових дисциплін
ДВНЗ “Українська академія банківської справи Національного банку України”*

ВИКОНАВЧА ПРОЦЕДУРА: ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Розкрита сутність виконавчої процедури, її співвідношення з виконавчим процесом, сформульовано дефініцію виконавчої процедури, наведено класифікацію виконавчих процедур, що реалізуються у виконавчому процесі.

Ключові слова: юридичний процес, юридична процедура, виконавчий процес, виконавча процедура, судова процедура, процесуальна форма примусового виконання.

Постановка проблеми. Актуалізація проблем виконавчого процесу, обґрунтування щодо надання виконавчому процесу статусу самостійної галузі правової науки [1] дозволяє говорити про розвиток власного процесуального інструментарію виконавчого процесу, спрямованого на ефективність діяльності державної виконавчої служби, зокрема належної уваги потребує виконавча процедура як правова реальність, що набуває важливого та самостійного значення.

При цьому одночасно постають завдання щодо вирішення питання, чи є діяльність державного виконавця по примусовому виконанню судових актів та рішень інших органів (посадових осіб) процесуальною, чи носить процедурний характер, чи можливо визначити її як процесуально-процедурну [2, с. 4], що пов'язується також із визначенням галузевої належності правовідносин, що виникають при примусовому виконанні судових актів та рішень інших органів.

Виклад основного матеріалу. Виконавча процедура є різновидом правової (юридичної) процедури, чим обумовлюється доцільність визначення її поняття з позицій достатньо дискусійного питання про правове значення та співвідношення таких загальнотеоретичних понять, як “юридичний процес” та “юридична процедура”, досліджуваність яких в теорії права не можна визнати такою, що відбулася, усталеною в науці.

Для об'єктивного розуміння позначених понять доцільно розглядати їх у декількох аспектах: у філологічному значенні, загальносоціальному та юридичному, хоча можна відмітити сучасні тенденції зближення та навіть перетинання спеціальноюридичних та загальносоціальних досліджень в цій сфері.

Аналіз філологічного значення понять “процес” і “процедура” показує, що за даними тлумачних словників, під процесом розуміється хід, розвиток (включаючи послідовну зміну станів) будь-якого явища, а під процедурою – офіційний порядок поведінки [3, с. 89; с. 585].

Тобто їх спільними ознаками є те, що і процес, і процедура представлені етапністю, зміною проявів, однак якщо процес належить до будь-якого явища в цілому, то процедура – лише до поведінки; якщо процес містить елемент послідовності за своєю природою, то процедура може бути, а може й не бути послідовною; на відміну від процедури, у процесу суто офіційна “прив'язка” відсутня.

Як зауважує А. В. Копіна, обидва ці поняття асоціюються з рухом, діяльністю, яка здійснюється в певному порядку, однак можна виявити деяку різницю процедури від процесу: для процедури характерна офіційність встановлення послідовності дій, що передбачає наявність жорсткої врегульованості та відсутність непередбачених можливостей для свободи дій; процес, навпаки, надає більшу свободу та припускає можливий, найбільш імовірний розвиток подій, зміну явищ, станів..., а не лише прописані дії [5]. Незважаючи на виявлені в ході лексичного порівняння відмінності, неможливо з'ясувати порядок їх співвідношення між собою, а тому виникає потреба встановити їх спеціальне юридичне значення, що виражає їх сутність.

В юридичній літературі щодо співвідношення понять “юридичний процес” та “юридична процедура” склалися три основоположні наукові концепції, що були позначені ще радянськими дослідниками, активізовані в наші дні, однак так і не знайшли свого остаточного вирішення.

Перша концепція сприймає аналізовані поняття як синонімічні, друга свідчить на користь більш широкого значення юридичної процедури, а третя – про превалювання (порівняно з юридичною процедурою) обсягу змістовного наповнення та значення юридичного процесу.

Перший підхід представлений позицією отождолення процесу та процедури в праві. Його представники використовують обидва поняття без розмежування смислового навантаження щодо одних і тих самих явищ. Такої думки дотримуються представники “широкого” розуміння поняття юридичного процесу – автори монографії “Юридична процесуальна форма” В. М. Горшенев, Ю. І. Мельников, П. Е. Недбайло,

В. С. Основін [6, с. 9]. Так, на думку В. О. Лучіна [7, с. 25], “процес” практично рівнозначний “процедурі”, між ними неможливо провести будь-яку розділяючу межу”. В цьому значенні сам юридичний процес характеризується авторами як діяльність, що викликає об’єктивну потребу в процедурно-процесуальній регламентації [8, с. 59].

За другою концепцією, юридичний процес є лише різновидом юридичної процедури. Так, на думку Д. В. Вінницького [9], під процедурою слід розуміти будь-який встановлений юридичний порядок з реалізації відповідних правових приписів органами – не лише колегіальними, але й одноособовими – публічної влади. В свою чергу, поняття юридичного процесу є більш вузьким, оскільки він розуміється як спеціальний, найбільш детально “зафіксований” (зарегламентований) порядок реалізації юридичних норм в правозастосовчій формі, що базується та функціонує на підставі змагальності та використання узгоджувального (третейського, **арбітражного**) методу регулювання відповідних (змагально-процесуальних, ув’язаних із правозастосовчими заходами примусового характеру) правових відносин.

Згідно з позицією Д. М. Бахраха [10], юридичний процес – це різновид процедур, причому найбільш досконалий. Процедура владної державної діяльності стає її найбільш досконалою формою – юридичним процесом, коли вона регулюється правовими нормами, та, що досить важливо, регулюється повно, детально. Наявність окремих та навіть ряду процесуальних норм ще не перетворює офіційну процедуру в юридичний процес.

Критикуючи зазначену позицію, Д. М. Азмі [11] звертає увагу на те, що недолік зазначеного ланцюга міркувань полягає в тому, що поняття “процес” та “процедура” розглядаються на різних рівнях: перше трактується як спеціально-юридичне, а друге – як загальносоціальне, звідси й витікає висновок щодо більш вузького визначення процесу. На думку автора, якщо розглядати зазначені поняття в одній площині (як однорівневі), нехай навіть у загальносоціальній, тоді поняття процесу буде більш широким, оскільки характеризує будь-яке явище, навіть саме буття.

Як загальносоціальне явище розглядає юридичну процедуру й один з провідних розробників однойменної теорії В. М. Протасов, на думку якого юридичний процес являє собою різновид юридичної процедури, спрямований на виявлення та реалізацію матеріального охоронного правовідношення, що визначає своєрідність її змістовних рис (обов’язкова наявність у складі владного суб’єкта; специфіка опосередкованих заходів; як правило, високий рівень нормативної регламентації та ін.); та головне – особливий ме-

ханізм зв’язку з матеріально-правовою регулятивною сферою. В свою чергу, процедура виступає загальним, родовим поняттям.

В. М. Протасов провів розподіл процедури за трьома різновидами: на матеріальну, процесуальну та правотворчу [12, с. 31]. Особливості кожної визначаються характером правового відношення, реалізацію якого відповідний різновид процедури обслуговує. Для матеріальної процедури основним є матеріальне регулятивне правовідношення, в рамках якого здійснюється звичайна, позитивна поведінка учасників, а для процесуальної процедури головним є вже матеріальне охоронне правовідношення. Отже, поняття “процесуальна процедура” та “юридичний процес” відображають у В. М. Протасова одне й те саме явище, однак у різних аспектах. Коли йдеться про процесуальну процедуру, то увага акцентується на тих якостях процесу, які відрізняють його від інших видів правової процедури. Поняття “юридичний процес” – загальне для його різновидів: цивільного, кримінального та інших.

У сприйнятті правової процедури переважне значення, на думку В. М. Протасова, віддається її процесуальному характеру. Процес (процесуальна процедура), як стверджує автор, це різновид юридичної процедури, обсяг і зміст якої визначається тим, що вона слугує реалізації особливого відношення – матеріального охоронного правовідношення.

Дещо подібні погляди були висловлені ще у 80-х роках минулого століття В. С. Аракчеевим [13, с. 12], саме тоді процедура, розрахована на нормальний ординарний розвиток суспільних зв’язків, коли права та інтереси суб’єктів права не порушуються та не оспорується, однак існує необхідність їх здійснення в певній послідовності, отримала найменування позитивної (регулятивної) процедури, а охоронна процедура, яка слугує меті реалізації охоронних норм, спрямованих на захист прав суб’єктів у випадку їх порушення або оспорування, та передбачає застосування заходів юридичної відповідальності до правопорушника, отримала найменування юридичного процесу.

Принципова різниця між позитивною юридичною процедурою та процесом, на думку прихильників цієї концепції [14, с. 64], полягає в обслуговуванні різних видів матеріально-правових норм (регулятивних та охоронних), причому для позитивної процедури властива ув’язаність **процедурних установ** з основними, матеріальними правовими відносинами, що відображає залежність процедури від основного відношення, яке вона має обслуговувати.

Виходячи з наведених посилань, беззаперечною виглядає теза про те, що не слід ототожнювати

юридичний процес і матеріальну процедуру, хоч їх і поєднує те, що вони є формами руху (зміни) правової матерії. Водночас навряд чи уявляється можливим погодитись із тим, що діяльність державних виконавців здійснюється в рамках матеріально-правової процедури, з тим обґрунтуванням, що, виконуючи рішення державного органу (суду, нотаріату та ін.), державні виконавці здійснюють свої компетенційні дії примусового характеру в матеріально-правовому порядку [15, с. 482], що, відповідно, означає виведення зазначеної діяльності за рамки юридичного процесу.

Виконавчий процес виникає в разі самостійного невиконання вимог виконавчого документа боржником (відповідно при порушенні прав стягувача) і передбачає, керуючись термінологією В. М. Протасова, “владне втручання” державного виконавця в механізм реалізації порушеного права, що не може пов’язуватися зі звичайною, позитивною поведінкою суб’єктів виконавчого процесу.

З цього випливає й те, що загальний порядок звернення стягнення на майно боржника передбачає виявлення, вилучення, оцінку, зберігання та передачу на реалізацію майна боржника і його правове регулювання здійснюється не нормами матеріального права (де має прописуватись матеріальна процедура), а процесуальними нормами – нормами законодавства, що регулює процес примусового виконання судових актів та рішень інших органів (посадових осіб).

Про належність саме до юридичного процесу свідчить і спосіб зв’язку з матеріально-регулятивною сферою, куди виконавчий процес підключається лише в разі виникнення охоронного правовідношення (його припущення) та де діє, спираючись на складну та цілісну нормативну основу, у формуванні якої беруть участь практично всі норми процесуальної галузі.

За третім підходом поняття процесу наділяється щодо процедури більш широким значенням, де процедура, відповідно, розглядається як частина процесу. Так, на думку О. Г. Пауля [16, с. 482] юридична процедура як структурний елемент (компонент, частина, підрозділ) юридичного процесу являє собою сукупність процесуальних правових відносин, що виділяються в рамках будь-якого певного кореспондуючого провадження на підставі специфіки “материнських” матеріальних правових нормативних установ та відносин.

Як зазначає О. В. Яковенко [17, с. 6], поняття юридичного процесу ширше, ніж правової процедури, оскільки може включати, в одних випадках,

певну комплексну правову процедуру, пристосовану до вирішення конкретної юридичної задачі, а в іншому випадку, може здійснюватися за певною юридичною процедурою. Тобто процес реалізується через конкретні правові процедури, а будь-яка процедура складається або як макропроцедура, або як мікропроцедура. Мікропроцедура та макропроцедура співвідносяться між собою як частина та ціле. В розумінні автора, макропроцедура – це система мікропроцедур, яка в найбільш загальному вигляді встановлює загальний порядок здійснення юридичної діяльності, спрямованої на реалізацію норм матеріального права та заснованих на них матеріальних правовідносин, охоронюваних від порушень правовими санкціями. В той же час мікропроцедура – відносно самостійне явище, що наділяється характерними рисами, які конкретизують макропроцедуру.

Дещо інші погляди були висловлені процесуалістом І. М. Зайцевим [18, с. 402], який визначає, що юридичний процес включає в себе як різні правові процедури, так і судові процеси (судочинства), з чого випливає фактичне розмежування судових процесів та правових процедур, які, на його думку, застосовуються у позасудових неюрисдикційних провадженнях: у законотворчості, виборах депутатів, призначенні на посаду громадян, створенні нових юридичних осіб, здійсненні прав та добровільному виконанні обов’язків, а також впливає висновок про відсутність процедур всередині судових процесів. Як вважає автор, при всій різноманітності юридичних процедур вони завжди – складова цивільного, сімейного, трудового, житлового та інших прав. Вони закріплені матеріально-правовими нормами, на відміну від судових процесів, кожному з яких має відповідати процесуальна галузь права.

Дана позиція була пізніше підтримана адміністративістом І. В. Пановою [19, с. 22], яка запропонувала таке визначення юридичного процесу: юридичний процес, як різновид соціального процесу, є нормативно встановленою формою впорядкування юридичної діяльності (дій) і правових документів (актів), які включають в себе судові процеси (судочинства) і правові процедури.

На думку О. В. Скакун [20, с. 483], у рамках юридичного процесу існують юридичні процедури, при цьому юридичний процес і юридична процедура співвідносяться як загальне і часткове. Процесуальні правові приписи, як правило, можуть містити різні процедури - регламентувати окремі ділянки діяльності з реалізації права, установлювати різні варіанти досягнення передбачуваного матеріальними нормами результату...

Окремо узяті процедурні приписи виконують своєрідні “технічні” або “технологічні” функції забезпечення юридичної правильності дій, пов’язаних з реалізацією права.

Ще не так давно цивільний процес демонстрував прихильність єдиній, універсальній, повній, розгорнутій цивільній процесуальній формі. Модернізація цивільного процесуального законодавства та його новий зміст сприяли еволюції в поглядах вчених-процесуалістів, та, відповідно, до виникнення конструкції “судової процедури”, **серед яких** вчені називають процедуру заочного провадження як спеціальну процедуру позовного провадження, процедуру попереднього судового засідання, примирювальні та узгоджувальні процедури тощо [21].

На думку Г. Сахнової, судові процедури – важлива закономірність розвитку сучасного цивілістичного процесу, через судові процедури реалізуються методи захисту, вони є корелянтом приватного та публічного в процесі, їх юридичним способом гармонізації незалежно від національних особливостей права [22, с. 38, 48].

Багатоаспектність судових процедур прослідковується В. В. Комаровим [23, с. 6–7], який називає позовне провадження “певною процедурою розгляду і вирішення цивільних справ у спорах про право” та навіть в цілому цивільне судочинство розглядає “як процедуру з розгляду спорів у сфері приватних правовідносин”. Правовою процедурою вважає цивільний процес й С. А. Курочкін [24, с. 145–146], що свідчить про подальший розвиток ідей радянських вчених в сучасних умовах.

Привертає увагу і врахування сучасних тенденцій розвитку юридичних процедур в науці та втілення їх у чинному законодавстві. Йдеться про КПК України 2012 року, де § 3 глави 28 (Судовий розгляд) отримав назву “Процедура судового розгляду”.

Конкретизуючи наукові підходи про те, що юридичний процес або включає певні комплексні правові процедури, кожна з яких пристосована до вирішення конкретної юридичної задачі, або взагалі реалізується через конкретні правові процедури, та застосовуючи позначені поняття в контексті виконавчого процесу, уявляється оптимальним співвідносити поняття виконавчого процесу та виконавчої процедури таким чином: виконавчий процес слід сприймати як такий, що включає певну кількість правових процедур (виконавчих процедур), кожна з яких спрямована на вирішення конкретної задачі, однак не слід пов’язувати зміст виконавчого процесу з їх сукупністю.

Порядок вчинення виконавчих дій державним виконавцем, виконавча процедура, процесуальна форма примусового виконання є елементами виконавчого процесу як діяльності, що здійснюється в певному порядку і саме з процесуальною формою примусового виконання слід пов’язувати єдиний порядок здійснення виконавчого процесу та фіксації виконавчих дій (письмову та електронну форму реєстрації виконавчих проваджень).

Однією з основних ознак юридичного процесу переважна більшість вчених називає офіційне оформлення заключними та проміжними документами, **відтак характерною ознакою, що дозволяє визначити діяльність державного виконавця щодо примусового виконання виконавчих документів як процесуальну**, є чітке та послідовне фіксування кожної стадії виконавчого процесу процесуальним документом державного виконавця, що свідчить про завершеність правового регулювання, на відміну від процедури, де одне, остаточне рішення приймається як результат здійснення певної юридичної діяльності відповідно до законодавчо встановленого регламенту.

Постадійний рух виконавчого процесу прослідковується через винесення державним виконавцем постанов, що фактично підсумовують кожен етап його діяльності та кожен вчинений виконавчу дію, починаючи від постанови про відкриття виконавчого провадження та завершуючи постановою про закінчення виконавчого провадження. Проміжними документами можуть бути постанови про відстрочку або розстрочку виконання, про зупинення виконавчого провадження, про накладення арешту на майно боржника тощо.

Отже, виконавчу процедуру слід розглядати як комплекс законодавчо визначених установок, що має окреслений регламент, власний предмет та об’єкт, що спрямований на вирішення конкретної задачі у виконавчому процесі.

Предмет виконавчої процедури пов’язаний з предметом виду провадження або стадії виконавчого процесу, але не співпадає з ним, тому виконавчі процедури можна класифікувати на 2 групи:

- 1) виконавчі процедури, які існують у межах проваджень;
- 2) виконавчі процедури, які властиві стадіям виконавчого процесу.

Так, до виконавчих процедур, які існують в межах проваджень, можна віднести процедуру накладення арешту на майно боржника (в межах провадження щодо звернення стягнення на майно боржника), або процедуру обмеження боржника в праві виїзду за межі України.

Як виконавчу процедуру, яка характерна стадіям виконавчого процесу, слід розцінювати мирову угоду, укладену між стягувачем та боржником, як примирювальну процедуру або, на перспективу, медіацію, що здійснюється у рамках виконавчого процесу, а також процедуру стягнення виконавчого збору.

Наявність тісних міжгалузевих зв'язків виконавчого процесу з цивільним процесом в разі виконання державним виконавцем виконавчих документів, виданих судами загальної юрисдикції, свідчить також про можливість виділення процедур, які безпосередньо впливають на виконавчий процес, однак здійснюються в судовому порядку, передбаченому ЦПК України, якими є процедура визнання виконавчого листа таким, що не підлягає виконанню, або процедура примусового проникнення до житла чи іншого володіння особи. За своєю суттю зазначені процедури не можуть бути повністю віднесені до судових процесуальних процедур, співвідносних з категорією “правосуддя”, втім правильніше визначати їх як змішані, судово-виконавчі

процедури, що демонструє спосіб взаємодії судової та несудової юрисдикції.

Висновки. Отже, в рамках виконавчого процесу реалізуються такі процедури:

- 1) виконавчі процедури, які існують у межах проваджень або стадій виконавчого процесу;
- 2) судово-виконавчі процедури.

В свою чергу, потребує вдосконалення й процесуальна форма примусового виконання, яка має враховувати специфіку діяльності державного виконавця, а її основною метою, як і будь-якої процесуальної форми, має бути надання єдності, однорідності галузевій конструкції процедурних правил та вимог для оптимального досягнення державних завдань щодо регулювання діяльності державної виконавчої служби.

Не можна залишати поза увагою й характеристику правил вчинення виконавчих дій, адже недооціненість та фактична нерозробленість проблематики виконавчих процедур впливає на якість діяльності державної виконавчої служби.

Отже, подальший розвиток виконавчих процедур – одна з важливих тенденцій не лише виконавчого, але й сучасного цивілістичного процесу.

Список літератури

1. Фурса С. Я. Становлення та розвиток нових процесуальних галузей правової науки в Україні / С. Я. Фурса // Проблеми процесуальної науки: історія і сучасність : збірник наукових праць Першої міжнародної науково-практичної конференції вчених-процесуалістів, практиків, аспірантів, здобувачів і студентів. – К., 25–26 листопада 2010 року. – С. 11–15.
2. Ярков В. В. Юридические факты в цивилистическом процессе / В. В. Ярков. – М. : Инфотропик Медиа, 2012. – 608 с.
3. Даль В. И. Толковый словарь живого великорусского языка. В 4 томах: Том IV. – М. : Изд-во иностранных и национальных словарей, 1955. – 2716 с.
4. Ожегов С. И. Словарь русского языка / С. И. Ожегов. – М. : Русский язык, изд. 18-е, 1986. – 797 с.
5. Копина А. А. К вопросу о соотношении понятий “налоговый процесс” и “налоговая процедура” / А. А. Копина // Финансовое право. – 2005. – № 10. – С. 14–17.
6. Юридическая процессуальная форма: Теория и практика / под ред. П. Е. Недбайло и В.М. Горшенева. – М. Наука, 1976. – 280 с.
7. Лучин В. О. Процессуальные нормы в советском государственном праве / В. О. Лучин. – М. : Юридическая литература, 1976. – 168 с.
8. Теория юридического процесса / под ред. Горшенева В. М. – Х. : Вища школа, 1985. – 192 с.
9. Винницкий Д. В. Налоговое процедурное право и налоговый процесс: проблемы становления / Д. В. Винницкий // Законодательство. – 2003. – № 2. – С. 23–31.
10. Бахрах Д. М. Юридический процесс и административное судопроизводство / Д. М. Бахрах // Журнал российского права. – 2000. – № 9. – С. 6–17.
11. Азми Д. М. Правовое значение и соотношение понятий “процес” и “процедура” / Д. М. Азми // Адвокат. – 2009. – № 7. – С. 13–20.
12. Протасов В. Н. Основы общеправовой процессуальной теории / В. Н. Протасов. – М. : Юр. лит., 1991. – 143 с.
13. Аракчеев В. С. Процедурно-правовые нормы: понятие и значение в регулировании трудовых отношений : автореф. дис. ... канд. юрид. наук / В. С. Аракчеев / Томский гос. ун-т, Томск, 1981. – 22 с.
14. Распутина Л. Н. Процедурные нормы и правоотношения в сфере правового регулирования труда : автореф. дис. ... канд. юрид. наук / Л. Н. Распутина / Омский гос. ун-т. – Омск, 2002. – 21 с.
15. Скакун О. В. Теория права і держави : підручник / О. В. Скакун. – К. : Алерта; КНТ; ЦУЛ, 2009. – 520 с.
16. Пауль А. Г. Процессуальные нормы бюджетного права / под ред. М. В. Карасевой / А. Г. Пауль. – СПб. : Питер, 2003. – 208 с.
17. Яковенко О. В. Правовая процедура : автореф. канд. ... юрид. наук / О. В. Яковенко. – Саратов : Саратовская государственная академия права, 1999. – 21 с.

18. Зайцев И. М. Правовые процедуры и судебные процессы // Теория государства и права : курс лекций / под ред. Н. И. Матузова и А. В. Малько / И. М. Зайцев. – М. : Юрист, 1997. – 672 с.
19. Панова И. В. Юридический процесс / И. В. Панова. – Саратов : Светопись, 1998. – 148 с.
20. Скакун О. В. Теория права і держави : підручник / О. В. Скакун. – К. : Алерта; КНТ; ЦУЛ, 2009. – 520 с.
21. Сахнова Т. В. Судебные процедуры: о будущем цивилистического процесса) / Т. В. Сахнова // Арбитражный и гражданский процесс. – 2009. – № 2. – С. 9–13.
22. Сахнова Т. В. Курс гражданского процесса: теоретические начала и основные институты / Т. В. Сахнова. – М. : “Волтерс Клувер”, 2008. – 696 с.
23. Позовне провадження : монографія / за ред. В. В. Комарова. – Х. : Право, 2011. – 552 с.
24. Курочкин С. А. Частные и публичные начала в цивилистическом процессе / С. А. Курочкин. – М. : Инфотропик Медиа, 2012. – 560 с.

Отримано 23.05.2014

Аннотация

Раскрыта сущность исполнительной процедуры, ее соотношение с исполнительным процессом, сформулирована дефиницию исполнительной процедуры, приведена классификация исполнительных процедур, подлежащих реализации в исполнительном процессе.

Summary

The essence of executive procedure is exposed in the article. The executive procedure and executive process correlation is investigated. The author suggest the definition of executive procedure and classifies executive procedures.

УДК 67.9

М. В. Старинський, канд. юрид. наук,
доцент кафедри цивільно-правових дисциплін та банківського права
ДВНЗ “Українська академія банківської справи Національного банку України”

ФУНКЦІОНАЛЬНІ ПРИНЦИПИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВАЛЮТНИХ ВІДНОСИН

Стаття присвячена дослідженню функціональних принципів правового регулювання валютних відносин. На підставі аналізу як чинного законодавства України, так і позитивного досвіду розвинених країн автором виділено та надано характеристику таких основних функціональних принципів, як: принцип поєднання економічних та адміністративних методів регулювання валютних відносин, принцип єдності внутрішньої та зовнішньої валютної політики держави, принцип контрольованого використання іноземної валюти у внутрішньому господарському обігу.

Ключові слова: державне регулювання, валютні відносини, валютні правовідносини, принципи правового регулювання валютних відносин.

Актуальність теми дослідження. Розвиток України як незалежної та економічно могутньої держави прямо пов'язаний зі стабільністю функціонування всіх економічних механізмів, у тому числі валютної системи, оскільки в процесі функціонування валютної системи здійснюється реалізація валютної політики держави. Валютна політика як сукупність заходів, що мають різну природу, здійснюється уповноваженими державою органами і направлена на врегулювання валютних відносин, має свою мету, що в глобальному масштабі держави об'єктивується в мету підтримання стабільності національної грошової одиниці.

Аналіз функціонування валютних систем розвинених країн та країн, які розвиваються, свідчить про те, що практично кожна країна в процесі формування та побудови власної валютної системи пройшла ряд етапів становлення. В кожній державі ці етапи були різними за змістом і строком реалізації. Проте практично кожна країна приходила до ситуації, яка показувала, що якими б методами і цілями не керувались уряди країн, головною метою їх діяльності у сфері функціонування валютної системи має бути стабільність національної грошової одиниці.

На сьогоднішній день, як показує аналіз економічної ситуації та стан функціонування валютної системи, в Україні уповноважені державою органи теж виходять з цих позицій. Також слід

© М. В. Старинський, 2014